

PT 109

9147

БЕСЕДА

АЛЕГОРИЈСКА ДРАМА БЕЗ ДИЈАЛОГА

од

ЛАЗЕ КОСТИЋА.

У НОВОМ САДУ
Епископска печатња
1865.

60109

~~205 F 117~~

P 19 Sp III 259. 1

~~101109~~

**БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ**

12478

БЕСЕДА.

Алегоријска драма без дијалога.

ПРИКАЗИВАЊЕ

Здраво да си, госпо драга,
Госпођице весела!
Лепа ли ти носим дара
Од песама од игара;
Ал' је надев у тог слада
Горки спомен слатки нада
Успомена стари јада
У бермету слатки снова
Од зачина пеленова
Таложу се слутња нова,
Ал' ако ти чаша ова
У срдашцу преседа,
Српкиња си онда права,
Прими само заборава.
У поноћи мисли, да ти
Сунце мора небом сјати
— Да ти никад не седа.
Веруј, госпо, веруј мени,
Веруј ми ко свакој жени,
А жене ме знају младе,

Девојка ме свака знаде
Од Будима до Солона,
Ја сам вила од салона, —
Што вечерас обећава
Да ће с вама да не спава —
Ја се зовем беседа.
Истина је, ово треба
Госпођица каква лепа
Да вам каже, да вам тепа,
Да вам слатко декламује,
Ал' што ће вам песник касти
Има опет своји сласти:
Српска вила рекла му је
Да се сама не бламује,
Да јој буде присталица,
Да је вама протумачи,
Зато прости лени зборе,
Што се мало и он ачи,
Што је вилин издајица,
По њега је понајгоре;
Ал' међу тим, ко учује,
Овако вам поручује:

I. Слава.

Госпођице, српкињице, злато,
Стара бриго, тешење ми младо,
Сећаш ли се још први беседа?
Ово лице, ова слика бледа,
Пред тобом је угледала света,
И опет сам, госпођице лепа,
Старија сам и од твоји деда.
Под осојем ови трепавица
Млога рајска скривају се лица
— Што су давно, давно на небеси —
Ал' и многи праотачки греси.
Хај, онога светог белоданка,
Кад из тешка пробуди се санка,

Што га сања Славенка поганка,
У Српкињу претопи се вилу,
Те се нађе Душану на крилу;
Кад је старе даштује предаре,
Српски царе славио свечаре,
Знаш ли, Боже, бад незнају људи,
Да л' из царски одпонио груди,
Да л' из царска одпонио ника,
Из усклика од усколеника,
Ја л' из родни њиови беседа,
Из молитва калуђера седа,
Ја л' из они гусала јаворни,
Ја л' из орни трубила надворни,
Ја л' из мила аранђелска крила,
У колевци долина убојни,
Љуљушкани под ђогати гојни,
У повојни застава тробојни,
Од победа, од крвнички бедастни,
Вољна, мавна, дивно сам одрасла.

III. Косово.

НАРИЦАЊЕ.

Стојбино дивна, стојбино српска,
Срдашце моје, доме мој!
Домаћини се из тебе селе
Одомаћене радости беле,
А црни јади селе се у те
И воде туге, црне им љубе
Туђинке љуте.
Радости беле, ала да знате
Да ми се нећете вратити више,
Не би вам се тако сијала лица
Муњевитим осветљена мачевима,
Не би вам тако алајни вранци
Бесно поскакивали;
Ал' ид'те само, идите, сјајте,

Последњи пут је, синови, знајте!
А ви туге, пале љуте,
А ви црни јадови,
Што сте се тако понели јако
Ди долазите на славу, на част,
У земљу моју, у срце моје,
У мој дом?
Ваша је сила, мислите ваша,
Прокрчит' што ће вам у њему стан?
Прождрљиви црви, немоћни мрави,
Судбине моје надничари!
Прави моји господари
То сунг्रेसи моји стари,
Ви сте њини робови! —
Стојбино дивна, стојбино српска,
Срдашце моје, што оно си допре
Од силни радости препући тело,
Да шта ћеш сада од толког јада?
Јада је више, јада је тма,
И сви ти јади, сви су ти ради
Срдашце моје у тебе стати,
А да се чета у тебе смести,
Крвцу одаспи, војску причести!
Па гини срце, у слави, у свести!

КОСОВКА ДЕВОЈКА.

У руци кондир заложна вина,
На грудма значак божија сина,
Тако сам ишла по Косову.
Заложим сваког јелом и пићем,
Издихем и ја са сваким тићем,
Ал' издишући опет оживим,
Да издишућег завештај примим.
Завештај беше богат и сјајан:
Косовски да му повратим зајам!
Чувала сам га тај свети аманет,

На поколења метала намет,
Најмлађем ево колону га дајем:
Косовски, браћо, вратимо зајам!

З Д Р А В И Ц А.

Ал' иза те жалостивне
Самртничке посестривне
Бранковић ме у стан зивне,
Па у пркос среће кивне,
Разаведем игре дивне,
Коло водим, неда гривне,
Параћинке милостивне:
Звекћу негве робокивне,
Када поскок ноге чилне,
Непочивне, шиндивилне,
По рођеној крви пливне;
Ал' уз чаше када пивне,
Носкочице подвикивне,
Разиграна блуд ми живне,
Крвљу ми се чаша ливне,
На здравицу сад је ред:
Здраво браћо, здраво Срби,
Ето ви'те да смо први,
И да знају зборит' мртви,
Насули би чашу црви,
Напили би нашој крви,
Ал' су мртви сад на рци,
Благо оном ко претрпи;
Ми смо, браћо, прави Срби:
Сад се мири, сад се здрпи,
Е тако се кућа крпи,
Зато вама нек се црпи,
Ова чаша, овај свет,
Ев' овако - наисцед!

III. Жртва Шејтану.

На душеку свилну, меку,
У одаји окићеној,
У мирису ружичноме
Пробудим се ја иза сна.
Дворкиње ме опколиле,
Чекајући разбуђај ми,
Једна држи сукњу свилну,
Једна косу златоткану,
Драгокупни појас једна,
Неоцењен један вео,
Али једна, — гроб је јео —
Венчан држи венац бео.
Чело ногу постеле ми
Седи један старац седи,
Милујућ' ме пробеседи:
— Устај, рано, устај, Маре,
Кад одведе тебе царе,
Кадуне те потимаре
Онда спавај потипаре,
Ал' кад царе нуди даре,
Устај рано, устај Маре!
Седи старац тако рече,
Тај ми старац отац беше,
Беше Бурђе Бранковићу.
Тедо устат' са душека
Ал' у срцу моме уста,
Уста једна слика пушта
Мог у срцу вереника,
Слика мога Светозара;
Уста слика у срцу ми,
Стаде цепат' срце мало,
Да га сасвим не исцепа,
Очајница, бедна Маре
Цепат' стаде царске даре.
Скочи старац: — Блудна ћери,
Дери само, само дери,
Ал' и двома браће твоје,

Што таоци Турком стоје,
Браћи својој покров стери!
А ја склопим двије руке,
На очи се веће спусте,
Као да су сестре двије,
Што се њима браћа крије,
Склопим руке, склопим очи,
Дворкиње се посла лате,
Носе даре обилате,
У песмама и у цвећу
Сватови се турски крећу.
А на врати Смедеревски
Једна чета свате срета
Чета ова иде елова,
Светозар је чети вођа,
Смедеревска уска врата
Коњи нам се сусреташе
Ја му дадо стручак руже,
Он ми даде струк босиљка,
Прискочише пратиоци:
Ђаурине, робе, црве!
На то л' ти се руке стрве?
У то л' ти се жеља губи?
Знај кукавче у тој ћупи,
Ко приступи царској љуби,
Знај да му се глава руби!
Нагрнуше пратиоци,
Стаде вијор пред бедеми,
Сто сабаља сукће криви
На једнога српског мача,
Сваки му се душман диви:
Шат одоле, шат надјача;
А браћа му, а другови?
Скамењени стоје неми,
Ка волови у плугови,
И већ ево чауш јевди
Говешћује руком вести,
Преда мном се роцки клања,
По лицу му крв од клања,
Са ручерде и са сабље,

Црно врело жића капље,
У руци се торба љуља
А у њојзи, — триста вила!
„Царска звезда —“ „Доста, слуго!
Све једно је, чија била!
Лов не беше позадуго:
Накнадити тај ти жур ће
Деспот — Бурђе!“
Оде слуга куд се шаље
А сватови путем даље

Једренетски дуги путе,
Као слутње душе грешне,
Кратки станци и коначи
Ко животи, ко радости.
На коначи све почивне,
Сама нева санка нема,
Већ из ледни из недара
Испод сјајни бисер-тока
Вади стручак босијока.
Мирише га, душом дише,
Ал' босијок не мирише,
Већ из њега мири ружа,
А из руже мртва душа.
Бадава га крије нева
У недрима запитвеним,
Бул мирише непрестанком
Близу доћи не да санком.

Једренетски дуги путе,
Као слутње душе грешне,
Ал' ево их већ се беле
Танке куле, куле снежне.
Неотице руком стиснем
Бисер-узде на коњицу,
Свати стану, стаде нева,

Из ока се прва суза вена, допаш
На ледену руку слева, р' ео наооакТ
А за њоме друга кану — одоаон эвР
Два јој брата на ум пану, анднуд У
Два ми брата на ум пану, дојнра аН
Скретим руке на уздану: ванво еддй
„Боже жића, Боже смрти, еј еддвоО
„Боже јаве, Боже снова, тээв оп аП
„Боже суза неутрти, ан одна, ишяС
„Боже круна и окова! у ефод уи 'аМ
„Господар си свега света, нүү ээ вД
„Сирота сам ја тек мала, ст 'фјсррТ
„Ал' што ти је нова душа, твмнра до
„У тренутку једном удала, рүүврд эвР
„Благо твоје двоструко јешетяј оИ
„Боже жића, Боже смрти, ишвдон У
„Боже јаве, Боже снова, дээ ээ ддй
„Боже суза неутрти, доп ејоаэ' эијаМ
„Боже круна и окова! пот анпрјак И
„Нека ти је просто благо, тээ ээ ддй
„Нека ти је жртва проста, рртээ 'аА
„Само душу ми још узми, мајвондеУ
„Тек онда сам дала доста! ддүт оавТ
„Ал' опрости, вечна правдо, ии еј А
„Што ти уста моја греше, ииљнра аН
„Ти ћеш вратит' све то благо, ефрнА
„Намењено коме беше: у иињетнаэН
„Што од ове узе моме, јаввнэу эвР
„Твоја негда рука даће, ээ иедвдвоО
„Даће српском роду моме, иињкняО
„Даће двома моје браће.“ ддврд едвкТ
Рече нева; лакше дијне, он ејнвоп А
Неста грозе душе вине, андэпдтээН
Па од вере и милине, ээ иентндоп
Зазор ми се небу вијне, үдэр аи 'аА
Прати речи молитвене, ед, ээ эронУ
Ал' одоздо из убаха, ээ вд анекээ оИ
Из недара, испод тока, ррт ээ вд оав
Стаде мирис босијока, иртэ иивдээд У
А крај пута, из шипрага, ээ оави А

Испод лада дивљи ружан
Гласови се чуше гудни:
Час поведе ко детенце
У бунцању прва санка
На кријоцу мајчиноме,
Када сања још о рају
Одакле је земљи пало
Па по цветном рајомиру
Јаши, анђо, на лепиру;
Ил' му дође у сну рајску,
Да се сунцем игра лопте
Терајућ' га палицама
Од крилати лаки муња,
Час превуче друга струња,
Ко јагњешце испод ножа,
У подашном очајању,
Кад се сећа своје мајке
Мајке своје подојнице
И мајчина топла млека,
Кад се сећа свега, свега,
Ал' сестрини мили нега
Уздисајем крајњег мека.
Тако гуди из ружика
А ја мислим у небу сам
На крилима молитвеним,
Анђелска ме песма срета
Невиђеним усма гуди
Час успава, час пробуди
Обазрем се, али с леђа
Свилени ме свати гледе
Гладе браде, руво реде
А повије испуцане
Нестрпељив поглед мршти;
Подигнем се, прекретим се,
Ал' на челу у дик крета
Укоче се, до три прета:
Ко селена да се цепа,
Као да се тврдо небо
У бездани стрмен сламља,
А пако се изнад њега

Пламном хуком подувире,
Те камење усијано
У сломљено пада небо
А у небу студеноме
Сикћућим се прском гаси,
Таки гуди, таки гласи.
— Ал' тај лелек, то јецање!
Ко усијан гвозден шиљак,
Штоно њиме силеници
Робљу сужном очи пеку,
Кад распршти око живо,
А очајни осуђеник
Заптивеним јекне вриском
Јел' то машта, причување?
Или збиља тако стење
Са гусала жични гуд?
Тарем очи, тарем уши
Руво кидам, — што ме гуши? —
Помагајте! -- У залуд!
Кад ал' ево из ружика
Два никоше бледа лика
Извише се два гуслара,
Два гуслара врло млада,
Ал' и врло, врло слепа;
Нарицаше тужним гласом
Ко да гусла проговара:
„Кажите нам, добри људи,
„Смедеревски камо пути?
„Небојте се турске силе,
„Падиша нас тамо шиље!
„Кажите нам добри људи,
„Смедеревски камо пути?“
Незнам даље што је било,
У несвести нема свести
Само знадем да то двоје
Сенке беу браће моје.

Х А Р Е М.
Ој сарајска
Ноћи рајска
Бесцен — кутијо,
Што је Мари,
Својој јари,
Цар поконио,
Што је с Маром
Српски народ,
Зет оглобио,
Ал' је Мари,
Својој јари,
Цар одклопио,
Па је Мару,
Своју јару,
Њом заклопио!
Ој сарајска
Ноћи рајска,
Бесцен — кутијо,
Место низа,
Од гримиза,
Бисер — риза,
Шећер лема,
И алама;
Слатки буна,
Ноћни пуна!
Ноћни буна,
И кадуна,
Што ме sluже;
Носе руже,
Игре вију,
Руже сију,
Ох, а славуј —
Певај, славуј!
Ноћу дањуј,
Дан успавуј,
Срце спаљуј
У ватри!
Мртва живни

У милини,
У милини
Опет гини,
Опет живни, опет мри!
Вечни дан, што
Вечно сања!
Вечна машто
Умирања,
Ја сам твоја верна кћи!
Све јунаке,
Сто пламена
Српске снаге,
Сто племена,
Триста браћа,
Српска жена
Што порађа
И ти дерни
Сто гуслара,
Тисућ верни
Светозара,
Све нек, све нек убију:
За ту једну ноћцу спору,
За ту једну зору скору,
За ту једну кутију! —

IV. Клетвин благослов.

И настало је царство клетвино;
У раскалашном, бесном раскошу
Обавио је ружик источни
Малаксао, укопнуо српски бор.
Дубоким трњем испребадо га,
Из бора српског живи тече сок,
А турски ђул се њим подрађује,
Те забада се живље, дубље још,
Још силније мирише одањ зрак.
Саранише се под њим векови,
Од како ђуле гуши српски бор;
Док убојити жртву коље три,

Миричним дајом ђул је заноси
Заваркује је песмом источном
Животом смртни сладећи јој час.
А ја, прогнана вила борова
Из харемски стаклени дворова,
У колебама души тражим спас;
Те да ме не би гњевним поносом
Простакова неоскврњена свест,
Срамоте моје грех кад опази,
Са светог прага протерала свој,
Прерушујем се рувом глумачким:
Кад стегне зима студом немилим
У Коледе се бацам божићне;
Преосталу да раним сирочад
Од малог бога зимни просим емок.
Прижеже л' опет летња припека
Те ропску земљу паклен оспе жар,
Голоту тела цвећем окитим,
Прикривам се у росне додоле;
Домаћице ме шкропе задушне
Испирајућ' окорели ми грех.
А нестане л' ми наде потоње,
У ропству кад се робље надмеће,
Поругљивост замењује ми бол:
Повијам се свиленим крпама,
Чојаном дизгом, таштим телејом;
Прерушујем се у прноруже.
Заопуца л' најжешћи гонивек,
Господарска кад разуздана ђуд
Најсветијег се маша робовог,
О живо срце пашмаг отирућ',
Кад презрена, незнана српска ђи
И харемској већ ропки завиди:
У краљице се ватам онда ја,
Те призорима глумним, господским
Заваркујем очајном роду свом
Искушенија тешки неотрп.
Те тако мутне будим видове
Из погаништва древног спомена,
Да поганичком тим одолем влу;

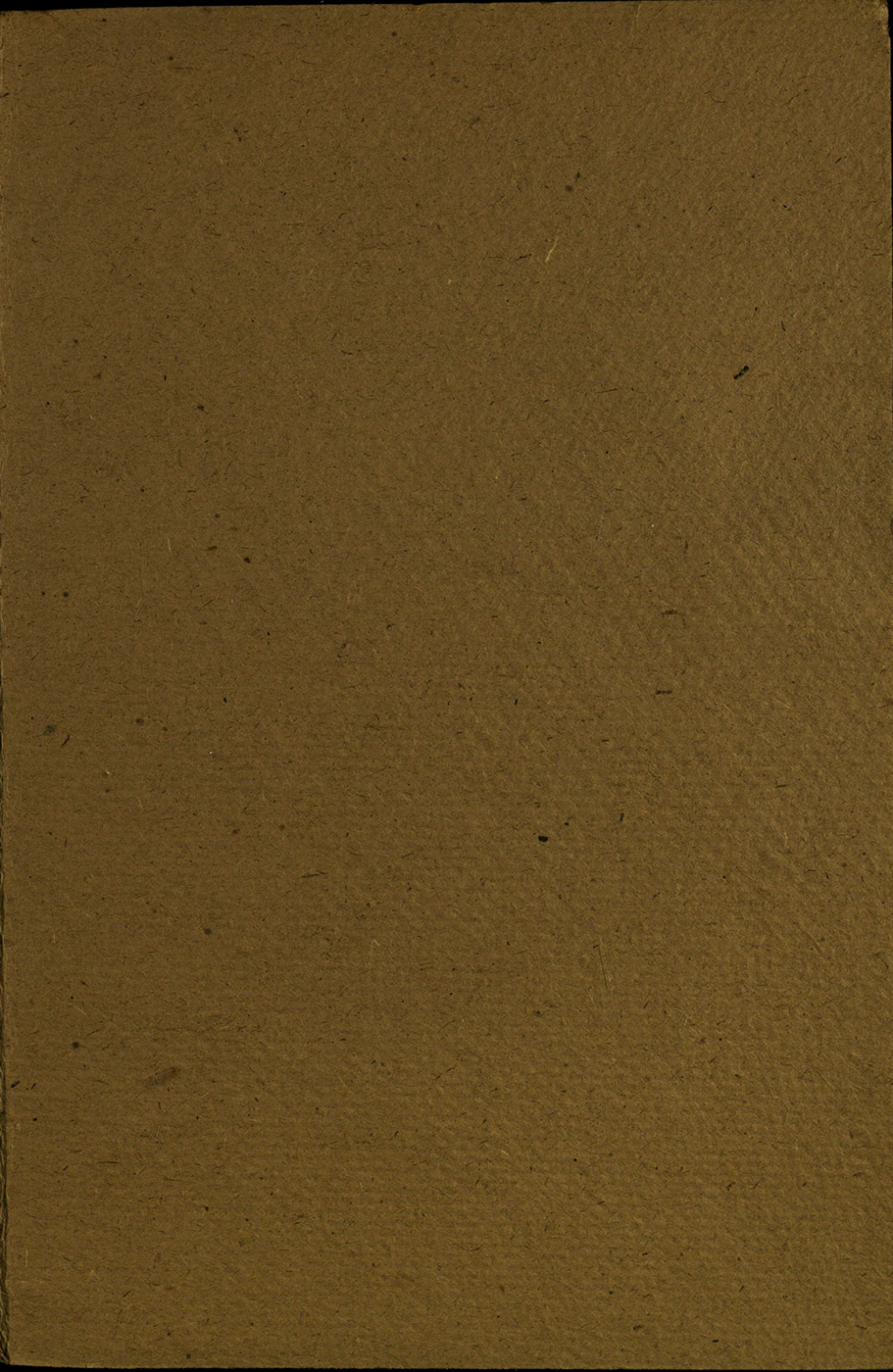
А ришћански напустио ме бор
Па место славе своји крамова
Гаришта црна оставио је
Ко црне ране што их зададе
Љутине божје згарујући гром,
По увалама старе планине,
По цветиштима руже небране
С божаствима се грчким састајем
Де прогнани из легла суседна
Одавна крију невиђени век;
Па крамова над осетише жар
Промолише се, полакомише,
Да л' опет није њином царству ред?
Ал' пожегалца кад су спасили,
Поганијег од погаништва им,
Јаучући се натраг сурвају
Да и даље прогнанства врше коб.
Ал' пожарени призор светишта
Помирио их јадом узајмним
Са гонитељем старе славе им
Са спаситељем новог завета;
У посестринским састанцима нам,
Напојише и мене врелом тим,
Помирљивости благом уздајом.
Тој истини да апостолишем
Заишла сам по српски крајеви:
Под символом од бадњег вертепа,
Тумачећ' мисо спаситељеву
Божаства стари назила сам вид;
Вертепашким оделом глумачким
У песнички разносила сам род
Јеванђељија свете истине.
Те чувидом закривајући вид,
С висине да ме несвест не сруши,
Шалећи тако обиграла сам
Стрмена црна грдну провалу
Што тешком клетвом ископа нам грех.
Стрмен је тај већ скоро обигран
Са спасујућег брега свиће дан,
Већ верној ћери руке шири род,

Сачувала сам просвете му плод,
Приват' га, роде, окуси га, на!
Старинска што је за те намена
Подарак сад је посто теби нов,
Што умирућем негда Душану
Големе тежње потоњ беше сан,
Са цариградски кула што су му
Старине грчке сенке вестиле,
Еврипиде, Софокле, Ескиле;
Тај сан већ вила шести сања век,
А сад на јави сан ти нуди леп,
Приват' га, роде, лево ти га, на!
Позориште је, чим те нудим ја!

Л. Костић.

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

РлвСр III 259.1